

רים ממני. התחלתי לחתור לאגפם השמאלי. מצבי היה נוח, שכן יכולתי לתמרון על ג'בל-ליבני כולו, בהיותי משמאל לאויב. חילקתי את הפלוגה לשני כוחות. אני עצמי נעתי עם כוח אחד היישר לפנים, ואילו את יאיר, הסמ"פ, שלחתי עם הכוח השני שמאלה, כדי לתפוס אותם באגפם השמאלי. העסקתי את האויב באש מטוחה רחוק של כאלפיים מטרים. האויב השיב אש, אך כאן לא עמדו מולנו תותחנים טובים כאלו שעמדו מולנו באותו בוקר.

„יאיר, הסמ"פ, נע משמאל, הגיע לעמדות מצויינות באגפם של הטנקים המצריים והחל לצלוף עליהם מטוחה של כאלף מטרים. אשם רוכזה לעברנו והוא יכול היה לצלוף ולפגוע בהם מן האגף. ואכן, מן הטנק שלו עצמו פגע יאיר שש פגיו-עות בטנקים של האויב.

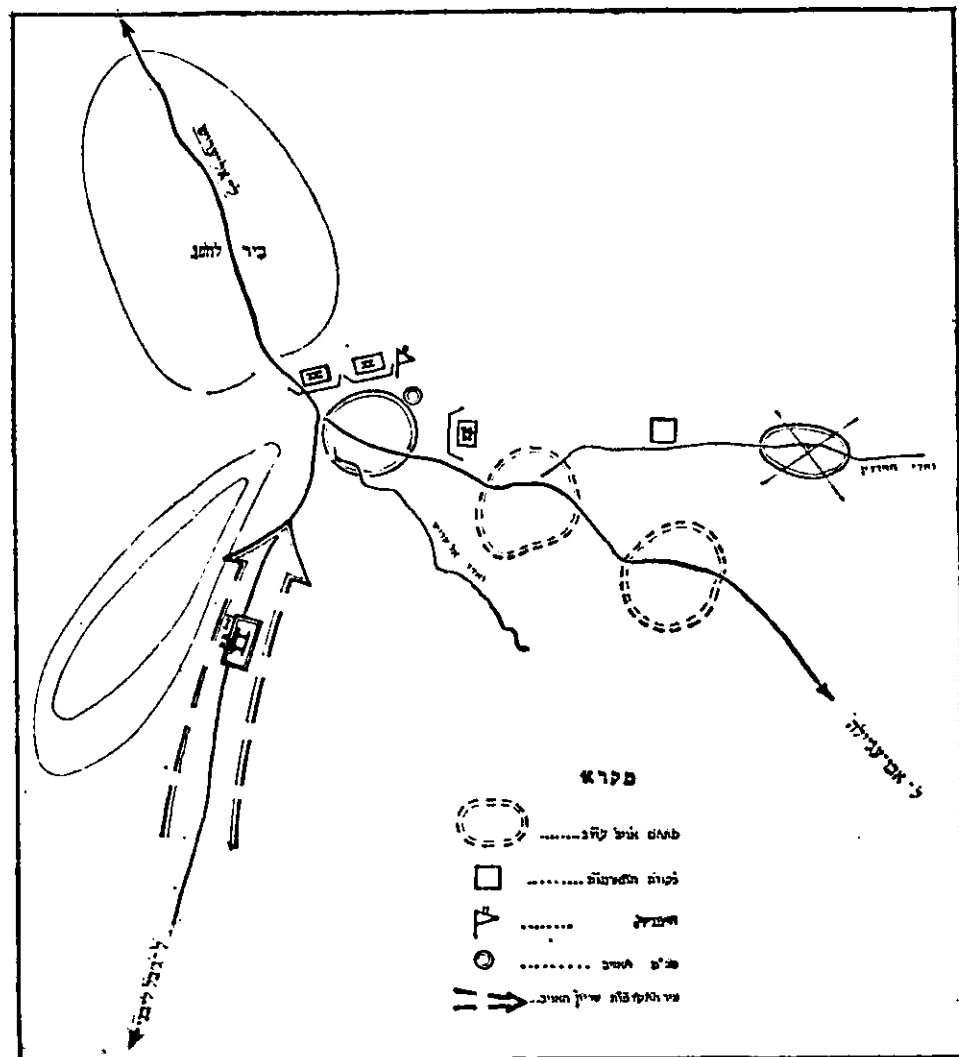
„לסמ"פ היו, כאמור, עמדות מצויינות. הוא ראה את האויב היטב בצד הרחב של הכלים, ואילו האויב ראה אותו רק מעט-מזעיר. בעמדה כזו אתה נמצא במצב שנוח לך לכונן את תותחך אליה, בפרט כשאתה בשטח גבוה ממנו; זאת אומרת, שהוא צריך להגביה קנהו אליך, ואתה רואה את כל חלקו העליון ואת כל אגפו. עמדה כזו מעניקה לנו סיכויים טובים יותר לפגוע בו מאשר לו לפגוע בנו“.

יאיר הסמ"פ:

„משקרבנו למחנות הגדולים עליתי לתצפית. מקום-התצפית היה במרחק גדול מאוד מן האויב, כארבעה קילומטרים באגף. דיווחתי למ"פ כי אני רואה לפני מערך שלם של מחנות, ובתוכם טנקים רבים מאוד. חלק מן הטנקים הללו כבר נעו מערבה, בעוד שאחרים החלו להתארגן לתנועה בכיווננו. כל הפלוגה תפסה עמדות; מולם עמד המג"ד עם שאר הגדוד. הכוח שבפיקודי היה הקיצוני, ואני החילתי, כמובן, לדהור ולהשיגם. בהתקרבי קיבלתי פקודה לתפוס עמדות מצד שמאל. ערכתי מייד איגוף שמאלי יחד עם שני טנקים נוספים מפלוגה אחרת, וכאשר הייתי עדיין בטוח קרוב מאוד לפלוגה, פתחתי באש על טנק אחד והיצתי אותו. לאחר מכן המשכתי שמאלה, עד אשר קרבתו לטוח של כארבע-מאות מטרים מן הטנק הקיצוני ביותר של האויב.

„לאחר הקרב ספרנו שבעה-עשר טנקים שרופים. בתחילה היו

ההתקדמות באזור ג'בל-ליבני

הקרב על ביר-לחפן

נעו עתה כדי לתפוס עמדות מולנו. כשישה-עשר טנקים, טי-34' תפסו עמדות על ציר הכביש שממזרח למחנות; שלושה הצטרפו לשמונה שעמדו מאחורי מוצב ה-חי"ר; וכעשרים טנקים נוספים יצאו והתפרסו על המצוקים שמערב, בטוח של קילומטרים אחדים ממקום הימצאנו. דיווחתי על כך לחטי"ב, ולאחר מכן פתחנו בהתקפה. תכנית ההתקפה היתה כדלהלן: פלוגתו של גיא תשטוף את מוצב-החי"ר, תתפוס עמדות ממערב לטנקי-האויב ותשמידם מן האגף. הפלוגות של ז' וב', יחד עם מרגמות 120 המ"מ צריכות היו להתפרס בחזית ולהסתער על המחנות, בחיפוי של גיא“.

סרן גיא:

„לפני ג'בל-ליבני הטיל עלי המג"ד משימה לנוע לאגפו השמאלי של המערך, לגלות בו כוחות שריון מצריים ולהשמידם, על-מנת שהגדוד יוכל להסתער על ה-מחנה עצמו. עליתי לרכסי ג'בל-ליבני — אלה למעשה שלוחות נמוכות של ה-ג'בל — וגיליתי לפני למטה, כארבעה-עשר טנקים של האויב מ-סוג טי-34' וטי-54', שהיו ערוכים בעמדות בקו. הם נמצאו בטוח של אלפיים חמש-מאות עד אל-פיים שבע-מאות מט-

רק כשניים-עשר במספר, אך במשך הזמן הצטרפו אליהם טנקים נוספים. בבואי כבר בערו שלוש-ארבעה טנקים. מש- תפסתי את העמדה הייתי קרוב מאוד לטנק הקיצוני שלהם. יריתי שלושה פגזים עד אשר השגתי את הטנק הראשון, והוא ניצת. לאחר מכן יריתי עוד ארבעה פגזים רצופים, בזה אחר זה, וכל אחד מהם פגע, בול. דפקתי חמישה טנקים במשך פחות משתי דקות. הם לא הפעילו נגדי תותחים ואף לא נשק אחר, אלא עמדו וירו על הטנקים של המ"פ, אשר פעלו מולם, ולא שמו כלל לב לכך שאוגפו מצד שמאל. לא הבינתי את התנהגותם, אך היא לא הפתיעתני, למעשה, שכן ישבו עם מדפים סגורים, ושדה-הראיה שלהם השתרע רק קדימה. משנפגעו הטנקים, החלו צוותיהם לקפוץ מתוכם החר- צה ולברוח. ירינו עליהם מעט אש-מקלעים, כדי להבהילם ולזרום להימלט.

רות של הגדוד. בעוד גיא מנהל קרב-מגע עם המצרים ומעסיק את הטנקים שלהם, יכולתי לקדם את שאר הגדוד אל מאחורי הטנקים הפרוסים מול גיא, להתקרב אל מחנות- הצבא ולהסתער עליהם.

„הטנקים שהתקדמו באגף הימני טוענים לזכותם השמדת עוד שלושה-ארבעה טנקים נוספים, בהם נתקלו באגף זה. מתוך המחנות עצמם לא היתה תגובת-קרב במשך מסעה-ההתקרבות שלנו, והם אף לא ירו עלינו. אולם משהגענו לאיזור המחנות ניתכה עלינו הפגזה ארטילרית ואש אגפית של טנקים. היו אלה הטנקים אשר הועסקו אותה עת על-ידי גדוד אחר של החטיבה, גדודו של אהרון.

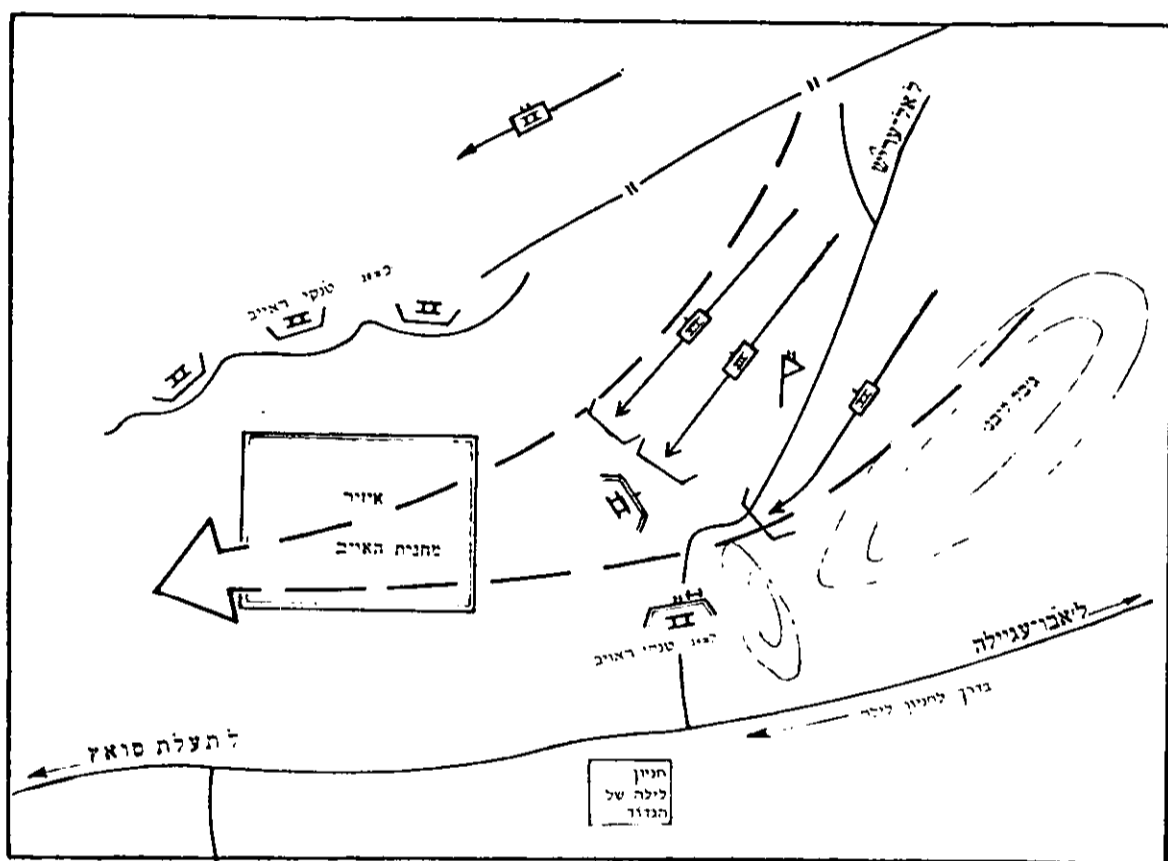
„אנו התרכזנו, כמובן, בהשמדת הטנקים. המחנות עצמם כמעט לא עניינו אותנו, שכן המחנה עצמו אינו גורם צבאי, הגורם הוא האויב היושב בו; ובמחנות אלו לא היה אויב של ממש.

„לאחר שהסתערו יתר שתי הפלוגות על המחנה,

ניתכה עלינו אש מן האגף הימני. רצינו לבוא לעזרתו של אהרון, אך מחמת האבק הרב והטנקים המעורבים יחד בכל הכיוונים, קשה היה לאתר מי הוא מי ומי עומד היכן. דיווחתי על-כך למח"ט והוא הורה לי לנוע דרומה לעבר צומת-הכבישים שמדרום לג'בל-ליבני, ולהיכנס שם לחניון-לילה. השעה כבר היתה שעת תחילת-דמדומים. תוך כדי התארגנות לק- ראת התנועה דרומה, חטפנו הפגזה ממר- גמות 120 מ"מ. מניסיון העבר למדנו כי כל פעם שהאויב מסיים לטווח, כדאי לזוז כ-100 מטרים קדימה או הצדה, דבר המאפשר לנו להסתתר מן האש מבלי לחטוף אותה ממש על הראש. עד שהם היו מעתיקים את האש, נמצאנו כבר במקום אחר. גמרתי לאסוף את הכוח והמשכנו לנוע דרומה. תוך כדי תנועה, חטפנו אש מן האגף, מטנקי-אויב אחדים, וכן הפגזה ארטילרית נוספת. פרסתי את הפלוגה של ז' לכיוון זה. היא חיסלה את המטרה, ואנו נכנסנו לחניון לילה, על-מנת להצטייד מחדש בדלק ובתחמושת, שאזלו לנו. מבחינה זאת כבר היה מצבנו קריטי. במקביל לכניסה לחניון שלחתי את הסיירים להביא את הדר- גים. הואיל והסיירים נסעו לשם כך, נאלצתי לנוע אישית עם הטנק שלי כדי לאסוף את הפלוגות ולהכניסן לחניון. בשעה 2400 לערך גמרתי להכניס את הגדוד כולו לחניון ואז הגיעו הדרגים. כיוון שעמדנו בחולות, נרתמה פלוגת החרמ"ש לעבודה, גררה את המשאיות וסייעה בתדלוק ובחימוש, וכן איבטחה את החניון. לקראת שחר יום ד' סיימנו את העבודה, אך שוב, חטפנו הפגזה ארטילרית בחניון. יצאנו מייד החוצה. עתה נתקבלה הפקודה לנוע ולכבוש את ביר-חסנה.

אל ביר-חסנה

„בדרך לביר-חסנה נענו ראשונים בחטיבה. הגענו לשם באי- גוף מימין, ולא דרך הכביש. בדרכנו השמדנו עוד כשלושה- ארבעה טנקים מצריים. ביר-חסנה היתה תפוסה על-ידי החי"ר המצרי באגפיה, אך המחנה והמתחם הענקי נראו נטושים.

כיבוש מחנות ביר-גפגפה

סרן גיא:

„נשוב לתיאור הקרב; כאמור, הרס הסמ"פ מתוך הטנק שלו שישה טנקים מצריים. גם ארבעת הטנקים שהיו בפיקודו קלעו יפה. שעה שהעסיק הסמ"פ את הטנקים באש, נעתי עם הכוח שלי קדימה, וגם אנו תפסנו עמדות מטווח של כאלף מאתיים מטרים. בשלב זה ניסה האויב לתמרן והוציא שלושה טנקים לאגפו השמאלי. אני לא ראיתי אותם בבואם, והמג"ד הודיע לי על כך. פגעתי בשלושה טנקים אלה מן העמדות שלי, ועלי-כן לא העסיקו את הסמ"פ.

סא"ל אברהם:

„יורשה לי לציין, למען הדיוק ההיסטורי, כי מתוך שלושה טנקים אלה הושמדו רק שניים על-ידי גיא. אחד אני זוקף לזכותי. יתכן כי שנינו פגענו באותו טנק באחד השלבים; אך מכל מקום, אחד הטנקים הוא בכל-זאת שלי. „מאחורי האיזור בו נמצאו עתה הטנקים המצריים, משתרעים מחנות ג'בל-ליבני. מימינו של גיא נעו שתי הפלוגות האחר-

הטנקים המצריים להילחם ממש; לראשונה במשך הלילה והבוקר באיזור ביר-לחפן, ובשני באיזור ג'בל-ליבני. בכל שאר המקומות ניסו פשוט לברוח. צוותי האויב ידעו לפעול, והטנקים שלהם היו כשירים לפעולה, אך הפיקוד עליהם היה גרוע. משני צדי הציר ראינו טנקים רבים, מהם מכוסים ברשתות-הסוואה ומהם לא, כולם תקינים ומוכנים לפעולה. בשלב מאוחר יותר, כשהתפנינו מעט, שלחנו סיורים לבדוק את מצבם של הטנקים והם נכנסו לאחדים מהם. צריך היה רק ללחוץ על המתנע, להתניעם ולנסוע.

החסימה בנויתלה

„לערך בשעה 1300—1400 קרא לי סגן מפקד האוגדה, והורה לי לנוע דרומית ככל האפשר, כדי לחסום את דרכן של שדרות האויב שניסו לברוח דרך מעבר המיתלה. דיווחתי לו על מצב הדלק שלנו — היינו כבר בטיפות האחרונות — וכן על מצב התחמושת שאף הוא לא היה טוב. הוא הורה לי לרכו את המקסימום שבאפשרותי ולנוע.

„עתה היה הגדוד פרוס סביב המחנות ואיבטח את האגף כלפי דרום, כיוון שמשם נראו ענני-אבק שהעלו השיירות המצריות. לפיכך שלחתי את הסיירים, והוריתי במכשיר-הקשר שכל הטנקים שנותר להם עדיין דלק ליותר משעת-מנוע אחת — יתרכזו מייד לידי. ריכזתי סביבי כ-12 טנקים, ויצאנו דרומה. שלושה טנקים נתקעו מייד בלי דלק. פלוגת חרמ"ש, 2 מרג"מות 120 מ"מ ו-2 ג'יפיי-סיור — כולם היו עמי על רשת אחת. יצאנו דרומה, נעים לאורך ציר הכביש. על-מנת לחסוך בדלק, נענו בשדרה על הכביש עצמו, ומשאיתרנו מדי-פעם טנק-אויב בתנועה, התפרסנו — גיא ועוד שלושה טנקים משמאל, ועוד שלושה טנקים — מימין. לאחר שפגענו בו נכנסנו בחזרה לשדרה והמשכנו לנוע דרומה. הוריתי לגרור כל כלי-רכב שלנו שייתקע בלי דלק, ובשום מקרה אין להשאיר כלי-רכב תקוע.

השעה עתה היתה, לערך, ארבע-חמש אחרי-הצהריים. הלילה קרב, השטח שרץ המוני בורחים, רגלים ורכובים. חששתי כי אם צוות של כלי-רכב יישאר כאן בלילה — הוא עלול להישחט. בערך קילור-מטר אחד לפני מצבת פרק, נתקע הטנק הראשון, הטנק של גיא, בלי דלק. קשרנו אותו וגררנוהו אתנו. משהגעתי לצומת נגלחה לעיני תמונה מרשימה: הכביש, המוביל מן המיתלה מזרחה לעבר נח'ל, עמוס לכל אורכו כלי-רכב מכל הסוגים — טנקים, תותחים ומשאיות חיל-רגלים. חיילי האויב עמדו והביטו בנו, ואף אחד מהם לא ירה בנו אפילו כדור אחד. משהגעתי לכדי מאה מטרים מן הצומת, נתקעתי גם אני בלי דלק. קראתי לטנק של רפי, שנע לפני, לבוא ולגרור אותי. הוא חזר ובא

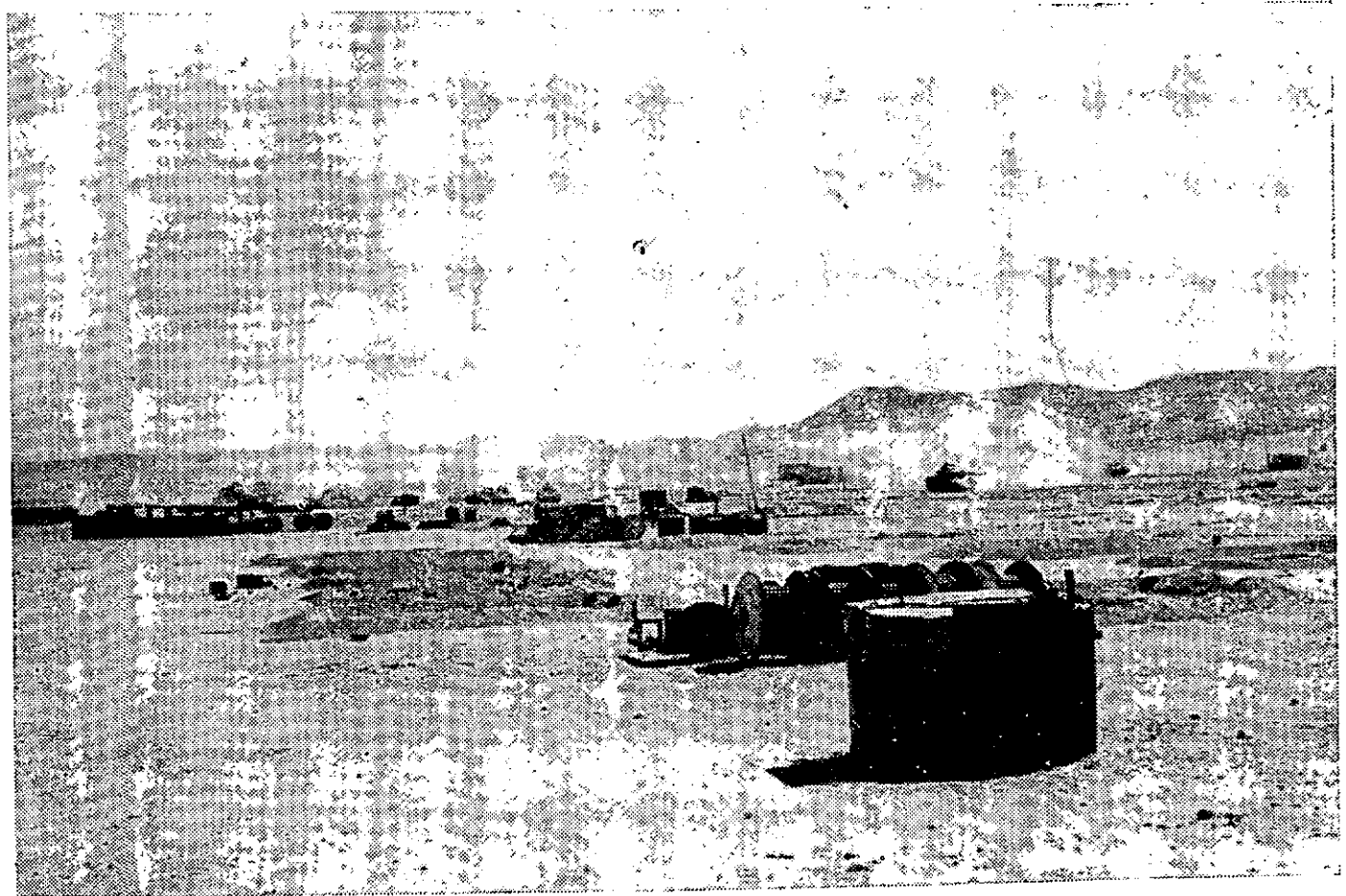
תפסנו עמדות על המצוקים שמעל ופתחנו באש לתוך ביר-חסנה — על-מנת לבדוק אם אכן נטושה היא. משלא היתה כל תגובה — נכנסנו פנימה. החי"ר שהיה באגפים ברח. באותו זמן החלו להגיע למקום שדרות רכב-אויב, אשר נסוגו ממקומות שונים. ירינו בהן, חלקן חוסל והיתר ברחו.

„השעה היתה בערך 1000, כשקיבלתי פקודה למהר ולנוע דרומה, לעבר ביר-תמדה. נענו דרומה על ציר הכביש. בביר-חסנה השארתי חסימה של מחלקת טנקים וחרמ"ש, בפיקודו של ב'. עם שאר הכוח, שכלל כ-20 טנקים, 2 מחלקות חרמ"ש ו-2 מרגמות 120 מ"מ, המשכנו דרומה. שולי הכביש היו ממוקשים. חלק מן המוקשים היו בלתי-חמושים והיו מונחים על פני-השטח. לכל אורך הכביש נתקלנו בשיירות עצומות של כלי-רכב נטושים, ואף טנקים מכל הסוגים, כולל, סטאלין, טי-55, טי-54, אס.יו-100, טי-34, אמק"ס' ושרמן, שנראו שלמים לחלוטין, ואשר אפשר היה להיכנס לתוכם, להניעם ולנסוע. בעברנו בין כלי-הרכב הללו הוריתי שלא לירות בטנקים שאינם פעילים. חבל היה לבזבז עליהם תחמושת. לפלוגת החרמ"ש הוריתי לבדוק כל טנק אשר נותר מאחור, כדי לראות אם אין בו משהו וכדי להוציא את הנוקרים מסדני-התותחים.

„הגענו לביר-תמדה, ללא אירועים מיוחדים, בשעה 1200 בערך. בדרך חיסלנו כארבעה טנקים נוספים (איזור ביר-תמדה הוא איזור המחנות של השריון המצרי, ובו מצויים מתחמים גדולים במבוא המלז). משהגענו לשם נתקלנו בטנקים של האויב, אשר ניסו לברוח דרומה. היינו כאן בעמדות טובות, וממש כבירי בשדה-מטווחים, דפקנו עוד כשמונה-עשר טנקים שלהם. אולם עתה נותר בכל טנק שלנו דלק לשעה-שעתיים בלבד. היה זה יום רביעי, בסביבות שעה אחת בצהריים. מיום ב' בבוקר היינו בתנועה והתארגנות ללא הפסק, כשאנו אוכלים אבק.

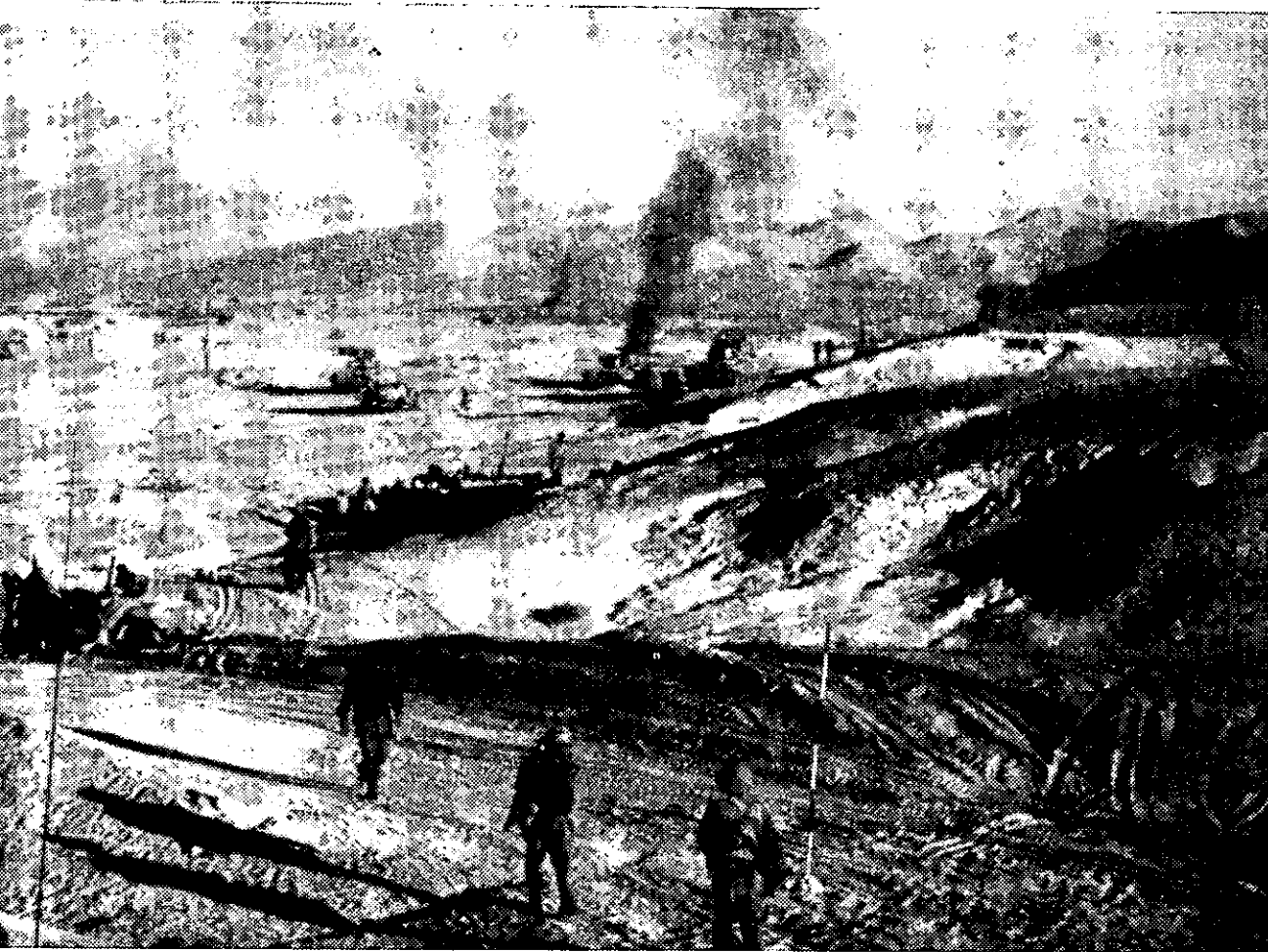
„פעולותינו עתה דמו לצייד-טנקים. בשני מקרים בלבד ניסו

כיבוש ביר-חסנה

כה נבוכו לראותנו נעים בתוך שיירותיהם, עד כי אף לא פתחו באש. אילו עשו כן — יכלו להתגבר על הכוח שלנו בקלות. הם יכלו לחסום אותנו פיסית, על-ידי מאות כלי-הרכב שנמצאו סביבנו. מכל מקום, אני נתקעתי ראשון בלי דלק, ואחרי נתקע המג"ד. לא קשה להבין מדוע קרה הדבר דווקא לנו, שכן שנינו התרוצצנו בשלבים הקודמים יותר מכולם ולפיכך גמרנו את הדלק. משתם הדלק, התחברו אלינו שני טנקים וגררו אותנו. אינני מאחל לאיש שירגיש את הר-גשתי בשבתי בתוך טנק נגרר, מוקף אויבים.

„עודני נגרר, ראיתי בקרבת מקום משאית עמוסה ג'ריקאנים, אשר נראו לי כדלק תקין. עצרתי את הטנק שגררני, הרחתי את הדלק וראיתי כי טוב הוא, ועל-כן שפכתיו לתוך מיכל

החטימה בכניסה למיתלה

הטנק שלי. עתה, משהיה לי כבר דלק — ניסיתי להתניע את הטנק. ניסיתי כל שיטה שבעולם — גרירה, סחיבה, הנעה, חשמל וחיבור לטנק אחר — וכל זאת כשמסביבי טנקים של האויב. אולם אנו כבר זילזלנו בהם עד כדי כך שיכולתי לעצור ולנסות להתניע את הטנק שלי בשיטות-התנעה שונות. לאחר שכל ניסיונותי עלו בתוהו המשיכו לגרור אותי עד המיתלה. שם מצאתי את המג"ד, שנגרר גם הוא בטנק שלו. גררו אותי עם הטנק עד לעמדות. ארגנתי עוד שלושה טנקים באגף אשר על אבטחתו הייתי אחראי, וכך התארגנו לקראת התקפת-לילה.

ס"ל אברהם:

„המשימה שהוטלה עלי היתה להגיע דרומה ככל האפשר, לאיזור מצבת פרקר, ולהתאמץ לחדור פנימה ולחסום את המעבר שם. החלטתי כי המקום הטוב ביותר לחסימת המעבר יהיה בתוך פתחת המיתלה ממש. רציתי להיכנס פנימה לתוך המיצר ולנצל את המצוקים שמשני עבריה, שכן אז אהיה מוגן

ואני יצאתי מן הטנק, הורדתי את הכבל ונקשרנו זה לזה. בעוד אנו עושים זאת, היו המצרים מביטים בנו ואנו מביטים בהם, כאשר מרחק של כמאה מטרים בלבד מפריד בינינו לביןם — ואיש לא ירה. יתכן כי חשבו שאנחנו משלהם. מכל מקום, כל עוד יכולנו לנצל את מבוכתם — לא פתחנו עליהם באש, כדי לא להכריז מי אנו עד אשר נסיים את ההתארגנות, וכדי שנוכל להמשיך ולהגיע למקום בו נוכל לשהות במשך הלילה.

„שיירות האויב נעו כל הזמן מערבה, לעבר התעלה. הם נעו ממזרח למערב, ואילו אנו באנו מצפון-מזרח ונענו לעבר דרום-מערב. התקרבו מן הצד עד לצומת, ומשם נענו ממש במקביל למצרים ונכנסנו לתוך השיירות שלהם. קשה לתאר

במלים נסיעה זו, בתוך שיירות המצרים. הייתי במצב, מאוד לא סימפטי, אם להגדיר זאת בעדי-נות. הטנק שלי משותק, בהיותי חסר דלק, ואני נגרר על-ידי טנק אחר בתוך שיירות האויב, מביט בהם והם בי; אף אחד אינו יורה על יריבו, והכלי היחיד שאני יכול להפעילו הוא המקלע 0.5. השעה עתה היתה שש בערב, תחילת דמדומים, וקשה לתאר תמונה משונה זאת. עד עתה איני מבין מדוע לא ירו בנו. לפי הערכתי חייבים היו להבחין כי אנו ישראלים, שכן לפני שהחלו לגרור אותי, לאחר שנקשרתי לטנק שלפני, עמד שם טנק מצרי שחששתי ממנו, ונתתי פקודה לז' לחס-לו, והוא עשה כן. על-כן קשה לי להבין מדוע לא פתחו הם באש. אני לא רציתי, כמובן, להס-תבך ביריות במצב זה, וניצלתי את המבוכה של הפגיעה בטנק כדי לנוע במהירות האפשרית לעבר המקום שלנו.

„באותו זמן ניסו הסיירים, שהיו מאחורי, לקחת שבויים אחדים, שהפריעו להם בתנועה. המצרים פתחו עליהם באש, והרגו שניים משלושת הסיירים שהיו בגיפ. השלישי הצליח להימלט ובא אלינו. שלחתי חזרה לצומת מחלקת חרמ"ש, שעדיין היה לה דלק בשביל לנוע, על-מנת להוציא את שני הסיירים הפגועים, ולקטול את מי שתפגוש בו שם.

„נותרנו עתה עם תשעה טנקים בסך-הכל, מהם שניים נגררים. כאשר הגענו לאיזור ההתארגנות נתקעו עוד שלושה בלי דלק. כלומר שרק ארבעה מתשעת הטנקים היו כשירים להמשך ירי ולחימה, ואף הם לפרק-זמן מוגבל ביותר, שכן גם מלאי הדלק שלהם הלך ואזל.

סרן גיא:

„הפעולה שהוטלה עלינו נועדה לנצל את ההצלחה בביר-תמדה, כדי לחסום את מעבר המיתלה בפני כוחות-אויב רבים ככל האפשר, לבל יהיו התנגדות לכוחותינו בשלב מאוחר יותר.

„מנקודת-הראות שלי, כמ"פ, במבצע זה, נראה לי עתה כי אכן הצלחנו למלא את המוטל עלינו. אולם אז תהיתי האם כל המתרחש אינו בגדר נס, יותר מאשר כישרון והצלחה טקטית. ודאי היתה זו החלטה אמיצה. אני חושב שהמצרים

הודות לתנאים הטופוגרפיים, ואוכל למלא את משימתי אף במעט הכוח העומד לרשותי.
„משהגעתי למרחק של 500 מ' מפתחת המיתלה ראיתי לפני המוני כלי-רכב, שהצטופפו שם ויצרו פקק-תנועה חמור בכניסה למיצר.

„לפתע ראינו שני ווטורים' מופיעים בדיוק מולנו ומשליכים ערימת פצצות על המצבור המצרי. הצרורות ירדו על ראשם, ואימה תקפה אותי בהרהרי מה היה קורה אילו הפצצות ירדו על ראשנו ולא עליהם (שהרי חילה-אוויר לא יכול היה לדעת כי אנו שם). מול זה ליוה אותנו כל הזמן, והיה בעזרנו.
„עתה התארגנו באבטחה היקפית על-פני השטח. אני אומד כי נערכנו בהיקף של כ-520 מטרים לערך בתוך בקעה שבי-כניסה למיצר, המוקפת בונקרים מצריים מכל עבר, ולפניהם שדה-מוקשים. בבונקרים אלה היו חיילי חי"ר לא-רבים, שאיני יודע מה בדיוק עשו שם. אנו נכנסנו עם הטנקים לתוך הבקעה הזו. עתה היתה לנו אבטחה היקפית. מאוחר יותר, כשהגיע החרמ"ש, שלחתי אותו לטהר את הבונקרים הללו ולאבטח את הטנקים מקרוב.

„בשטח בערו טנקים ומשאיות של האויב, שנפגעו עוד קודם לכן על-ידי הפצצה אווירית. מצבנו בבקעה היה כדלקמן: שני טנקים התיצבו כלפי מערב, ויתר הטנקים כלפי מזרח, כלומר, לכיוון ממנו באנו. שני הטנקים שהיו מוצבים כלפי מערב איבטחו מכיוון זה, ואיפשרו לנו להתארגן בלי שנותקף. ההתארגנות נמשכה הפעם כמחצית השעה, כי היה עלינו לגרור את מרבית הטנקים חסרי-הדלק ולהכניסם בגרירה לתוך העמדות שנקבעו להם. גם החרמ"ש לא יכול היה להגיע אלינו במהירות, שכן גם אצלם כבר אזל הדלק וכל זחל"מ גרר אחריו זחל"מ אחר; בהגיעם, טיהרו את הבונקרים והת-ישבו סביבנו לשם אבטחה היקפית. אנו מיהרנו לפתוח באש על כל רכב שהיה בסביבתנו הקרובה, על-מנת להציתו ולי-הבטיח, כי כל עוד ניתן לראות באור-היום יהיה הכל נקי בתחום הקרוב אלינו, היינו — בטוח שבין שש מאות עד שמונה מאות מטרים. משנטהר את הרכב שבתחום הקרוב אלינו נהיה בטוחים לקראת הלילה. עד אשר גמרנו להתארגן ירדה החשיכה.

„בשעה שנענו דרומה חיפשה פלוגת-הסיור דלק בשדה-התעופה של ביר-תמדה, כדי להביאו אלינו בלילה. אנשי הפלוגה מצאו שם חביות דלק-מטוסים אחדות, העמיסו אותן על-גבי משאית ובשעה תשע בלילה לערך, הגיעה אלינו סוללה של תותחים-מתנייעים, שהביאה עמה את משאית-הדלק. היתה זו משאית 6x6 רגילה ופתוחה, ואילו פגע בה כדור עלול היה להצית את כל הדלק שעליה. שיירת התות-חים המתנייעים, אשר בתוכם היתה המשאית, צריכה היתה לעבור אותה דרך עצמה בה עברנו אנו בין השיירות המצ-ריות. אולם כתוצאה מהשמדת כלי-הרכב שבינינו לבין ההצ-טלבות היה מצבם עתה נוח יותר יחסית.

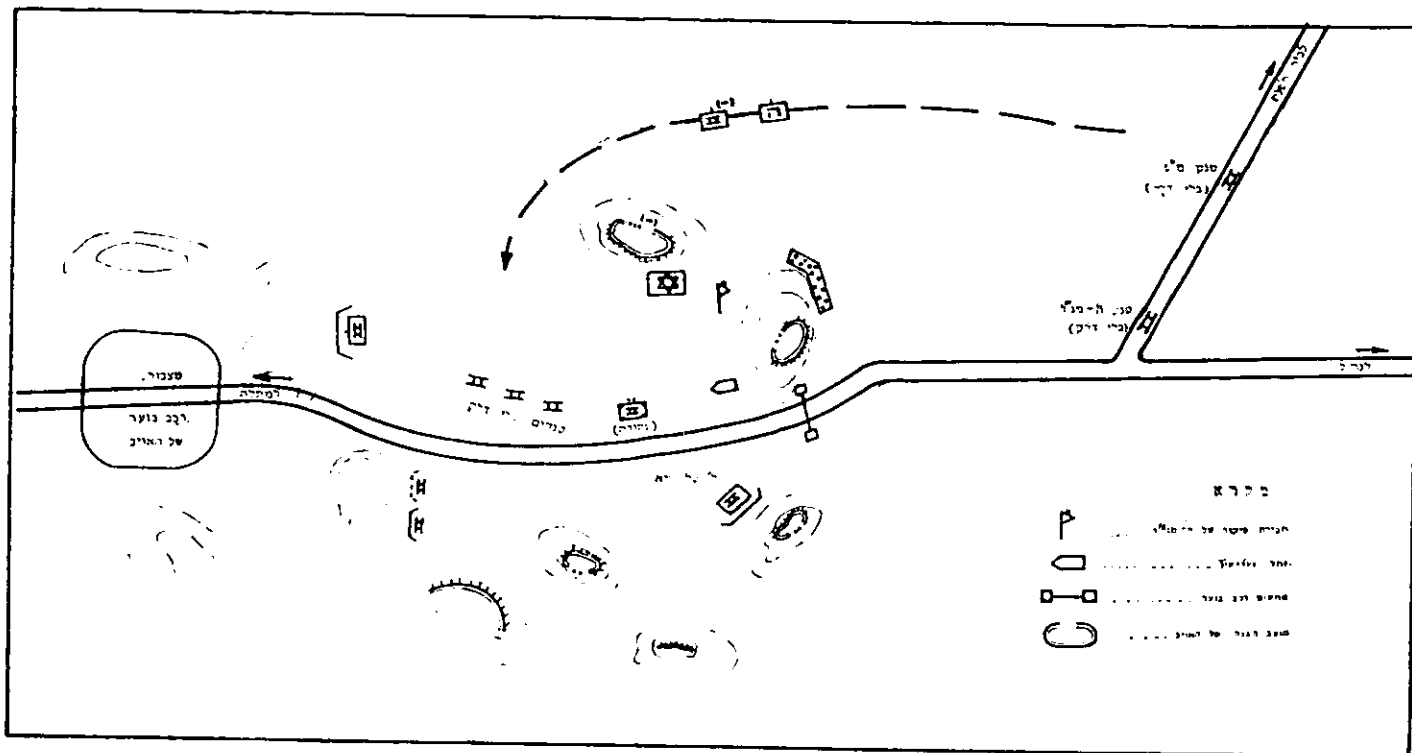
„משהתקרבו מעט, ניסיתי לקבוע אתם אמצעי תקשורת והז-דהות, לבל יתערבו בתוכם משאיות מצריות, כפי שאירע לנו; אולם בכך לא הצלחתי. הם הגיעו אלינו כאשר בתוכם נע רכב-אויב. על-מנת למנוע כניסת כוחות מצריים לתוך המתחם שלנו יצרנו מעין מחסום משטרתי על פני הדרך, על-ידי כך שהפכנו שתי משאיות מצריות זו בקרבת זו, ודבר זה אילץ את הנכנסים לנסוע בזיגזגים. משאית אחת מן ההפוכות היתה ריקה, ואילו האחרת היתה עמוסה בחומר-נפץ, מוקשים ותחמושת.

„הצתנו את שתי המשאיות, ותומר-הנפץ החל פולט זיקוקין די-נור. הודות לכך היתה לנו תאורה מספקת כדי להבחין בין הבאים: מי לנו — ומי לצרינו. העמדתי מול הכניסה את קצין המודיעין של הגדוד עם שני מקלענים, כאשר בידם מקלעי 30 מ"מ מן השלל; ותפקידם היה, לדפוק כל מי שנכנס ואינו משלנו. מימין לכביש (מדרום) עמד גיא עם שלושה טנקים, כשהוא שולט על הדרך, קצת לפני הכניסה. משמאל לכביש (מצפון) עמדו הטנק שלי וזחל"מ הפיקוד, ומאחור עמדה פלוגתו של ז' והגנה כלפי פתחת המיתלה. בעצם קשה לכנות פלוגה זו בשם פלוגה, שכן לא היו בה אלא שלושה טנקים, ורק שניים מהם היו כשירים לתנועה. כל השאר עמדו בצד הדרך, כשהם משותקים מחוסר-דלק, וצוותיהם הביטו על המתרחש — ותו לא. סביב כל הטנקים היו פרוסים חיילי-החרמ"ש, אשר איבטחו את הטנקים בפני התקפת חיל-רגלים. מ"פ החרמ"ש עם כיתת-עתודה וגיפ"ה-סיור — עמדו במרכז.

טנקים מצריים בוערים

פגזים אלה אמנם אפסי, כארבע-מאות מטרים בלבד אך לנסיי-
בות אותו לילה הספיק טווח זה בדיוק. באור שהושג באמצע-
עים פרימיטיביים אלה גילינו טנק נוסע, והשמדנו אותו.
„דומני כי כדאי גם לתאר במידת האפשר את הנוף באותו
לילה. במקום בו עמדנו, כעשרים מטרים בלבד מהטנק
שהרסנו, בערה כל העת משאית מצרית. ממנה עפו רשפים
בוערים, וחלקי-מוקשים. צמיגי-המשאית בערו, ואנו, בעזרת
אנשי-החרמ"ש, ניסינו בקדחתנות לכבותה, לבל תגלה אותנו
ולבל תתפוצץ בקרבנו. קשה ביותר היה לכבות את צמיגי-

החסימה במיתלה

הגומי. בסופו-של-דבר חתכנו אותו בכידונים, לפיסות-פיסות,
וכיבינו אותם אחת-אחת. מעט הלאה מזה, נמוך מאתנו, עמדה
המשאית אותה הציב המג"ד לחסימת הוואדי, והדליק אותה
לצורך תאורה. היו עליה טונות של מוקשים, אשר התפוצצו
כל העת בנפץ איום. אם תשאל מישהו מן החברה בצוותים,
שישבו בתוך הטנקים ולא ראו בעיניהם את המתרחש,
לחוויותיהם באותו ערב, יענו לך ללא ספק כי בטוחים היו
שקרב יום-הדין, וכי סופם קרוב.

„כאמור, ישבו בכוכים שמימין חיילי אויב, אשר קיללו, צעקו
ורטנו כל הזמן, ומאחור נשמעו מדי-פעם נפצי פצצות 52
המ"מ, המאירים כארבע-מאות מטרים לפנינו. כל פצצה כזו
היתה מאירה אותנו כליל, ואילו ניסה מישהו מאנשי האויב
לפגוע בנו, היה הדבר מסוכן למדי עבורנו. מדי פעם שקלתי
היטב אם להפעיל את המרגמה אם לאו. רק משחשדתי כי
לפני תנועה ניכרת של שריון, היינו יורים את פצצת-התאורה.
„הקשר פעל באותו לילה היטב. סייע לכך גם הריכוז הגבוה
של טנקי-צנינים, שלהם מכשירי-קשר נוספים. היה לי קשר
עם הטנקים ועם התותחים, ויכולתי לטווח אותם במישרין.
כן עמדו לרשותנו תותחי ה-פריסט. במשך כל הזמן היה
לי קשר גם עם המג"ד. כאשר הודעתי לו כי נפגע איש
חרמ"ש, הריץ אלינו המג"ד חובש. הודות לקשר טוב זה
יכולתי לכוון את המשאית עמוסת-הדלק, אשר נעה בין
הטנקים ותידלקה אותם במשך הלילה. זאת היתה תמונת
הלילה ההוא — רבת אורות, צבעים ורעש.”

מרגמות 120 המ"מ עמדו לידם, וירו לעבר הצומת. משהגיעה
השיירה ראינו בבירור כיצד מתערבות בתוכה מכוניות מצ-
ריות, וכן קיבלנו מייד דיווח על-כך. במשך כל הזמן עמדו
המצרים באורות דלוקים על הדרך, מן הצומת והלאה. מש-
הגיעה שדרה בקרבת המחסום, עמד אדם ליד הדרך ודיווח
לי: „שלנו, לא שלנו, שלנו, לא שלנו. אני עמדתי עם
מכשירי-קשר, ובאמצעותו נתתי פקודות לכל כלי-רכב שנכנס
פנימה: „שמאלה, ימינה, וכך כיוונתים להסתלק מייד מן
הדרך, כדי שנוכל לפתוח באש על האויב. הטריד אותי דבר
אחד בלבד: שהמשאית עמו-
סת-הדלק לא תיפגע — שכן
אם היתה, חוטפת' כדור, היינו
נשארים משותקים להמשך ה-
פעולה. לפיכך לא פתחנו מייד
באש. כל הכלים של הכוח
הבא נכנסו כבר לתוך המת-
חם. בזנבם התגנב נגמ"ש אחד
של האויב. פתחנו עליו מייד
באש מקלעים 0.5, וקליעיהם
חדרו את שריונו. כיתת חרמ"ש
הסתערה מייד על הנגמ"ש
וחיסלה כל מי שנמצא בתר-
כו. הוריתי כי איש לא יס-
תובב עוד בתוך המתחם. פקד-
תי כי כולם ישבו בכלי-הרכב
שלהם, וציויתי לירות בכל מי
שמסתובב בשטח בלי אישור.

את ה-פריסטים' מיקמתי כך שיוכלו לירות על הצומת. הם
ירו בעיקר זרחן, כדי ליצור תאורה כלשהי, ואכן פגעו
במשאיות רבות.”

סרן גיא:

„בעוד כל זה מתרחש הייתי, כאמור, בצד ימין והיתה לי
שליטה מזרחה, לעומק השטח. יריתי לעבר כל נצנוץ-אור וכל
תנועה שראיתי בכיוון מזרח. אזכיר פרטים מעניינים אחדים
על אותו לילה: כמעט מייד לימיני התרוממו גבעות, בהן
מצויים כוכים, אשר בתוכם ישבו חיילי-אויב רבים. איני יודע
כמה חיילים היו שם, שכן לא הצלחתי אף פעם לראות במור-
עיני, בשל חשכת-הלילה.

„שלחו לי כיתת-חרמ"ש לאבטחת הטנקים מקרוב, כדי שאנשי
האויב לא יטפסו עלי. המצרים ניהלו דו-שיח עסיסי עם אנשי
החרמ"ש, צעקו להם, תעל הון!, והחברה השיבו להם ברכות
בשפתם, ואלה החזירו להם ברכות עסיסיות. מדי פעם הייתי
מסובב לשם את כל התותחים והמקלעים ויורה מטחים אחר-
דים, על-מנת להזכיר לחיילי-האויב היכן מקומם, ולבל יקבלו
ברצינות את ההזמנה — ויבואו.

„היתה תנועה גם לפנינו, בטווחים קרובים מאוד, של כשלוש-
מאות מטרים. כאשר הייתי רואה משהו נע בחושך, או זיקור-
קין, אורות וכיוצא בהם הייתי יורה מייד לאותו כיוון. פעם
אחת ראיתי תנועה חזקה יותר. הפעלתי, איפוא, את כיתת-
החרמ"ש שהיתה ברשותי. לכוח האבטחה היה מין צעצוע
קטן, מרגמה 52 מ"מ, אבל היו לה פגזי-תאורה. הטווח של

בדרך למיתלה

ס"ל אברהם :

יצאו ברגל להודיע למ"פ ולכיתות כי המשאית מתקרבת ול-
הורות להם להפסיק לירות — עבר התדלוק בשלום.
„חלפו שעות אחדות, עד אשר הספקנו לגשת לכל טנק ול-
הוריד לו חבית דלק, לעבור בתוך האנדרלמוסיה והחושך
בשלום לטנק אחר, למסור לו את חביתו — ובסופו של דבר
לצאת מכל העניין בשלום.”

ס"ל אברהם :

„בעוד המשאית מחלקת את הדלק לרכבי הקרבי והתדלוק
הולך ומתבצע בעזרת משפכים מאולתרים, אותם עשינו מקופי-
סאות מציות, שמענו רעש של טנקים מתקרבים. הכרזתי על
כוננות כללית והתרעתי על התקרבות טנקים. לא יכולנו
לראות בדיוק מאין באים, אך שמענו על הכביש רעש ברור
של שרשראות, וציפינו לבאות. באותו זמן התפוצצה משאית
התחמושת שבמחסום, ולפיכך היה המעבר פתוח עתה.

„היה זה בערך בשעה 2300. הטנק הראשון שהופיע לעינינו
היה מסוג טי-54 או טי-55. הוא נע על הכביש, פרץ קדימה
וטס במהירות לתוך המערך, חצה אותו ויצא מעברו השני.
כל המקלעים אשר יכלו לירות אליו — ירו, שכן לא הרשתי
לירות בתותחים בתוך המערך בלילה, כיוון שיכולנו, לחטוף
בעצמנו את הפגזים שלנו. התותחים ירו בטנק המצרי רק
בכניסתו פנימה ובעת פריצתו החוצה. אותה שעה נדמה היה
לי כי הטנק יצא שלם, ואמרתי למ"פ אשר הבטיח לאחור,
כי עליו, לרשום לחובתו נקודה שחורה. אולם בבוקר הוא

„גיא תיאר את מה שנעשה לפניו ובאגפו הימני. כדי להשלים
את התמונה עלי להזכיר כי מאחור נמצא מצבור נוסף של
כלי-רכב בוערים, ומדי פעם, כאשר כבה אחד מהם, היה ז'ו
מדליק במקומו מכונית אחרת. הקפדנו על קיום התאורה, שכן
הסתובבו שם המוני בורחים. חששנו לשבות שבויים, כי לא
היה לנו מקום בעבורם ואף לא מי שישמור עליהם. על-כן
הדלקנו מדי פעם מכונית אחרת מאחור, וירינו בכל אשר
ראינו בסביבה. מכל העברים שרר חושך, כשבתווך נמצאו
כלי-רכב בוערים, וסביב-סביב התרוצצו חיילים בכל הכיוון
נים. גם רחוק יותר, על הציר, בערו כלי-רכב של האויב.
לכאן הגיעה המשאית עם הדלק. הוריתי למ"מ הסיור לקחת
את גיפי-הסיור שלו, לנוע עם המשאית, ולכוונה מטנק לטנק
כדי לתדלק אותם.”

מ"מ הסיור :

„משהגיעה המשאית עם הדלק (היתה זו, כמובן, משאית מצ-
רית עמוסה חביות-דלק) הורה לי המג"ד לקחת את הגיפי
ולפזר את הדלק בין הטנקים. כבר נאמר לעיל כי הטנקים
היו ממש צמאים לדלק; רבים מהם היו ריקים לחלוטין. ני-
גשתי אל המשאית והתחלנו נוסעים בין הטנקים. אודה ולא
אבוש — כי פחדתי פחד רב. כדור בודד עשוי היה לחסל
את המשאית ואף אותי, שכן זו היתה מתפוצצת, ללא ספק,
מן הפגיעה. אך הודות לקשר ולתיאום טובים — שכן רצים

הוכיח לי באותות ובמופתים כי הטנק הזה אכן היה שרוף. הלכנו לבדוק ונוכחנו לדעת כי אכן כך היה. הסיבה לכך שלא ירו בו מאחור היתה, כי אחד הטנקים שלנו שמע טנק נוסע, אך מרוב עייפות החל לנסוע בעקבותיו, וזמן-מה חלף עד אשר הצלחנו להחזירו למקומו. משראו המצרים כי טנק אחד עבר — ניסה כוח של אס"ר-100 לפרוץ דרכנו. שלוש שות הכלים הראשונים הצליחו לעבור, כשהם נוסעים בוערים דרך המערך, אך הושמדו מאחור. משראיתי זאת, הצבתי מייד תותח-מתנייע, פריסט' מול הכביש, והטנק הרביעי אכן נפגע ולא עבר. לא ברור לי מי פגע בו, אך אני סבור כי היה זה פגז של הפריסט'.

ישראל סיני — תותחן טנק :

„כבר נאמר לעיל כי לאחר שהגענו למיתלה כמעט בלי דלק, לחמנו בה כל הלילה. עמדותינו היו מוארות, ויכלו לשמש מטרות יעילות מאוד למי שיכוון אלינו היטב. ואכן כל אותו לילה היה לנו ליל-שימורים. משך כל הזמן באו מולנו מכוניות-שריון, ואנו ניסינו בכל כוחותינו לעצור אותן. מדי-פעם הופיע טנק כלשהו תחת שריונית, וניסה לברוח לעבר התעלה. עם בוקר ראינו שיירה ענקית מתקרבת. אי אפשר לתאר את המראה למי שלא ראה אותו במו עיניו. בעצם לא ראינו כלל שיירה. למעשה ראינו כל הזמן על הכביש, כ-700 מטרים מאתנו ועד לאופק, מכוניות, מכוניות לאין מספר. אז לא עלה על דעתי שזוהי שיירה ענקית כל-כך. ירינו על כלי-הרכב הבאים ואף הסתערנו עליהם באיגוף. אחר-כך נאלצנו לחזור, שכן התחמושת אזלה לנו כמעט. יש להודות כי בשוכנו הרגשנו שגם כוחותינו אזלו כמעט כליל.

„רוצה אני לומר בהזדמנות זו עוד משהו, בעניין החרמ"ש. החבר'ה האלה הם בחורים אמיצים מאוד. הם למעשה החזיקו אותנו בעמדות. מתוך הטנקים לא ראינו אלא לטוח קצר למדי והם, אנשי-החרמ"ש, אשר רצו סביבנו, היו לנו לעי-ניים — הודיעו לנו, הזהירונו והגנו עלינו: ואל נשכח כי הם לא היו בעמדות מוגנות כמונו“.

הרס וחורבן

סא"ל אברהם ממשיך :
„כאשר נוכחו המצרים לדעת כי הטנקים שלהם הנכנסים פנימה בוערים עד מהרה, הפסיקו להתפרץ ונשארו לעמוד בקרבת המערך. חלקם ירו, אך מרביתם עמדו בלי לעשות דבר. בלילה לא ידענו כמה טנקים היו שם, אך בבוקר ספרנו וראינו כי היו שם שנים-עשר, אס"ר-100. כן הפגיזה אותנו ארטילריה מצרית, אך ההפגזה לא היתה מכוונת היטב. אני מניח כי היו אלה צוותים שתפסו תותחים וירו בלי בקרה מרכזית, ולפיכך לא היתה ההפגזה רצינית; פעם פגעו הפגזים לפנינו, פעם מאחורינו ופעם אף בתוכנו. במשך כל הלילה ניסו משאיות האויב להתקרב אלינו, ואנו ירינו בהן. בשעה אחת בלילה לערך תודלק הטנק שלי, ואני עברתי בינתיים לזחל"מ, כדי לפקד מתוכו. ברגע מסויים הוצאתי את ראשי החוצה, וראיתי לפני קבוצה של כעשרה חיילי אויב, אשר ניגשו אלינו, פנו אלי ושאלו: „מין האדא?׃

„בחרתי בדרך היחידה שהיתה לפני — שלפתי במהירות את אקדחי ו,עניתי להם על שאלתם. עמי פתחו באש כל אנשי צוות הזחל"מ. אחדים מחיילי האויב נפגעו ואילו אחרים החלו בורחים ו,„כוש"י, מקלען כיתת-החרמ"ש שלפני, ירה בהם. באותה התנגשות נפגע אחד הלוחמים, והוא מת אחר-כך מפצעיו. כך נמשכו המגעים עד אור השחר. עם שחר החל הדלק שקיבלנו בלילה אוזל, וגם מצב התחמושת היה בכי רע. משהאיר היום איתרנו את כל הטנקים שנשארו סביבנו, וחיסלנו אותם בירי-תותחים. לעת הזאת הגיעה אלינו פלוגת-טנקים ובה כשישה טנקים. הוריתי להם להסתער ולטהר כל מי שמצוי עדיין לפני המתחם, ממזרחו, ולאחר מכן לנסוע אל מאחורי המתחם ולטהרו גם מצדו המערבי, ולהיכנס לתוכו ממערב. הם פעלו במזרח המתחם ובמערבו, ובעודם בכניסה למתחם — הופיעה שדרה עצומה של כלי-רכב של אויב, כולל טנקים. איני יכול לאמוד את מספר כלי-הרכב שהיו שם, שכן השדרה התמשכה לאורך קילומטרים. הם נסעו בבטחה היישר לתוך המתחם שלנו. אנו הנחנו להם להתקרב אלינו, ואז פתחנו עליהם באש מכל כלי-הנשק שהיו לנו. כלי-הרכב שבשיירה נפגעו, והחלו נתקעים זה בזה על הכביש; והמון אנשים נראה בורח לשדה שמימינו.

„באותו זמן הופיעה מן הצפון יחידת-סיור שלנו, ועמה הדרגים שלנו ובה משאיות דלק ותחמושת, וכן ארבעה טנקים שאיבטחו אותם. מ"מ הסיור דיווח בהתקרבו אלינו כי הוא רואה לפניו כעשרים טנקים המתפרסים מאחורי שדרת-הרכב התקועה בכניסה למיצר. לאחר-מכן הודיע כי ירו עליו בטיי-ליס-נ"ט, אולם לא פגעו בו. תשובתי היתה: „אלה הם טנקים מצריים בסך-הכל, אל תיבהל מהם, והמשך לנוע! אחר כך הזכיר לי המ"מ את דברי אלה, תוך תמיהה כיצד יכולתי לומר דבר כזה. ואולם אותה שעה הגענו לזלוול מוחלט בתגובות האויב וביכולתו. האמת היא, כי לא יכולנו לקלוט ולהבין את המתרחש עתה סביבנו. הוריתי לסגני, אשר פיקד על הדרגים, להתרחק מציר הכביש ולהיצמד למרגלות ההרים, ולאחר-מכן להיכנס למתחם מאחור. על הטנקים שבאו עמם פקדתי להישאר במקומם, לפתוח ממנו באש על שדרת האויב ולזנוב בה. אותה שעה נמצא גיא לפנים. הוא יצא קדימה עם ארבעת הטנקים שברשותו, השמיד את הטנקים שבשדרת האויב והניס את אנשי חיל-הרגלים שבתוכה, אשר מיהרו וברחו מן המשאיות.

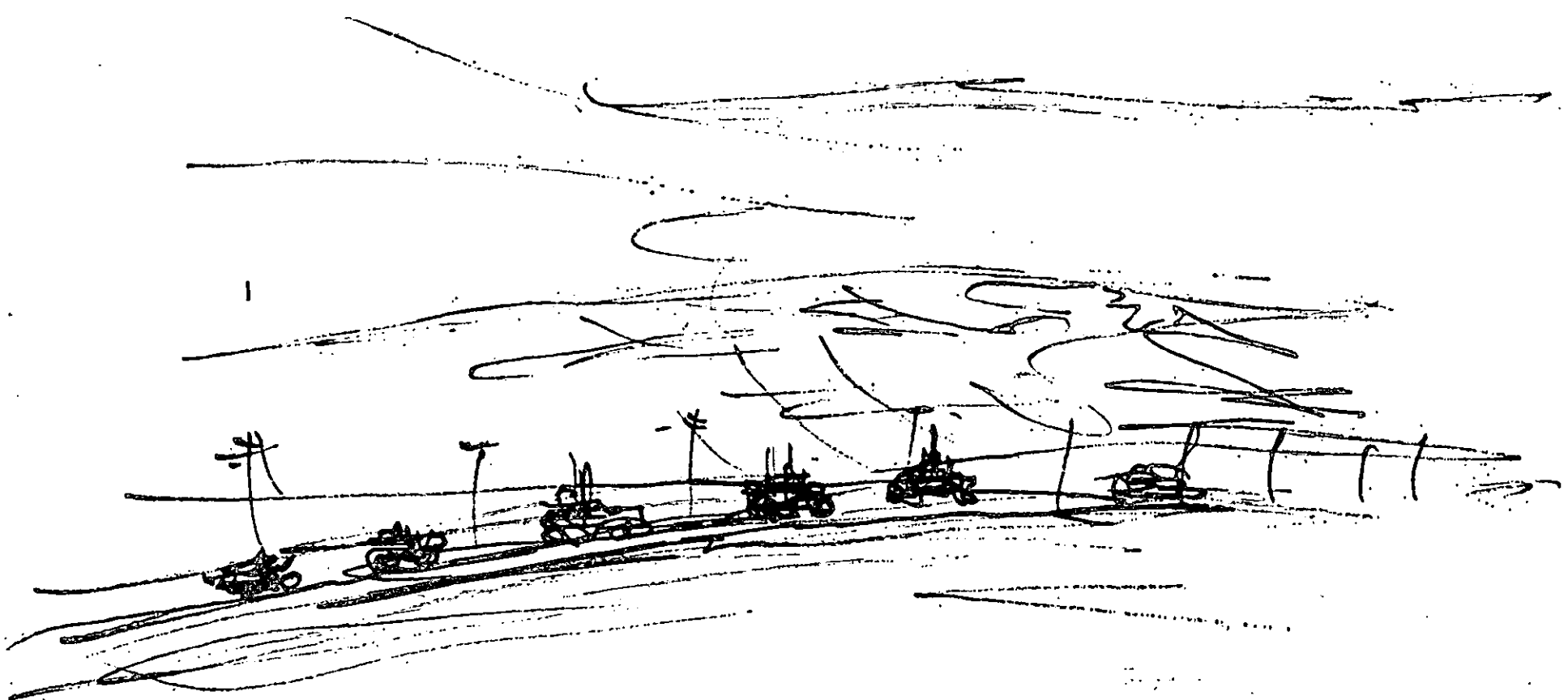
„כיוון שראיתי כי הטנקים, עליהם הודיע הסיור, מתפרסים, הוריתי לגיא לשוב מייד למתחם, שכן חששתי כי הם על-ך לים לנסות להתקיפנו בכל זאת, ולפיכך עדיף להימצא בעמ"ד דות מאשר בשדה הפתוח. נוסף על כך, התחמושת במרבית הטנקים הלכה ואזלה, ולפיכך רציתי לנסות לווסת את ירי-הפגזים. לעת הזאת הופיעו מטוסי חיל-האוויר שוב, וירו על שדרת הרכב של האויב ועל הטנקים שלו. אולם מחמת הקושי הרב בזיהוי והמרחקים הקצרים בין האויב ובינינו פגעו המטוסים גם בנו, ונפצעו שלושה חיילים. בעקבות ההפצצה האוירית פתחה השדרה המצרית במנוסה דרומה. בעוד אנו צופים במנוסתם דווח לי על שדרה נוספת, בעוצמה דומה, המתקרבת אלינו. נדמה היה כי לכוח המצרי אין סוף. אך שדרה זו לא הגיעה אלי, עד כדי טווח-מגע, כתוצאה מפעולת

חיל-האוויר שטיפל גם בה. גם היא החלה נעה דרומה, לעבר מעברי אל-ג'ונד, על מנת לנסות ולחרוג מתוכם החוצה. לא נותר לנו עתה אלא לחסל את כלי-הרכב של האויב שהסתובבו סביבנו, ואחר להתארגן ולהצטייד מחדש בתחמושת ובדלק. בערך בשעה 1200 הגיעה חטיבה אחרת, עברה דרכנו ונעה לעבר המיתלה והלאה לתעלה. מסעי-הקרבנות שלנו תמו, לבד מסיור אחד שביצענו לאחר-מכן באותם מקומות, כדי לאסוף שבויים ולבדוק מה הותירו המצרים אחריהם. „כאשר יצאנו מן המיתלה שבנו לביר-תמדה, והתארגנו בחני-יון-לילה. הדבר הראשון אותו ביקשנו כולנו היה... להתקלח. היינו מלוכלכים ומצחינים עד אימה. ניצלנו את המים הזוררים מים בברזים והתקלחנו, ולאחר-מכן פנינו לישון. שכחנו כי לא אכלנו מזה זמן רב — והרצון לישון הכריע את הכל. „עוד זמן מה לפני כן, בשעה שעברה דרכנו החטיבה השכנה, כבר היינו תשושים מאוד. בשלב זה כבר פונו אנשי-צוות אחדים מתוך הטנקים, כשהם מעולפים מחמת עייפות. „היינו עתה לאחר 86 שעות רצופות של פעולה ולחימה, ללא מנוחה וללא הפוגה.”

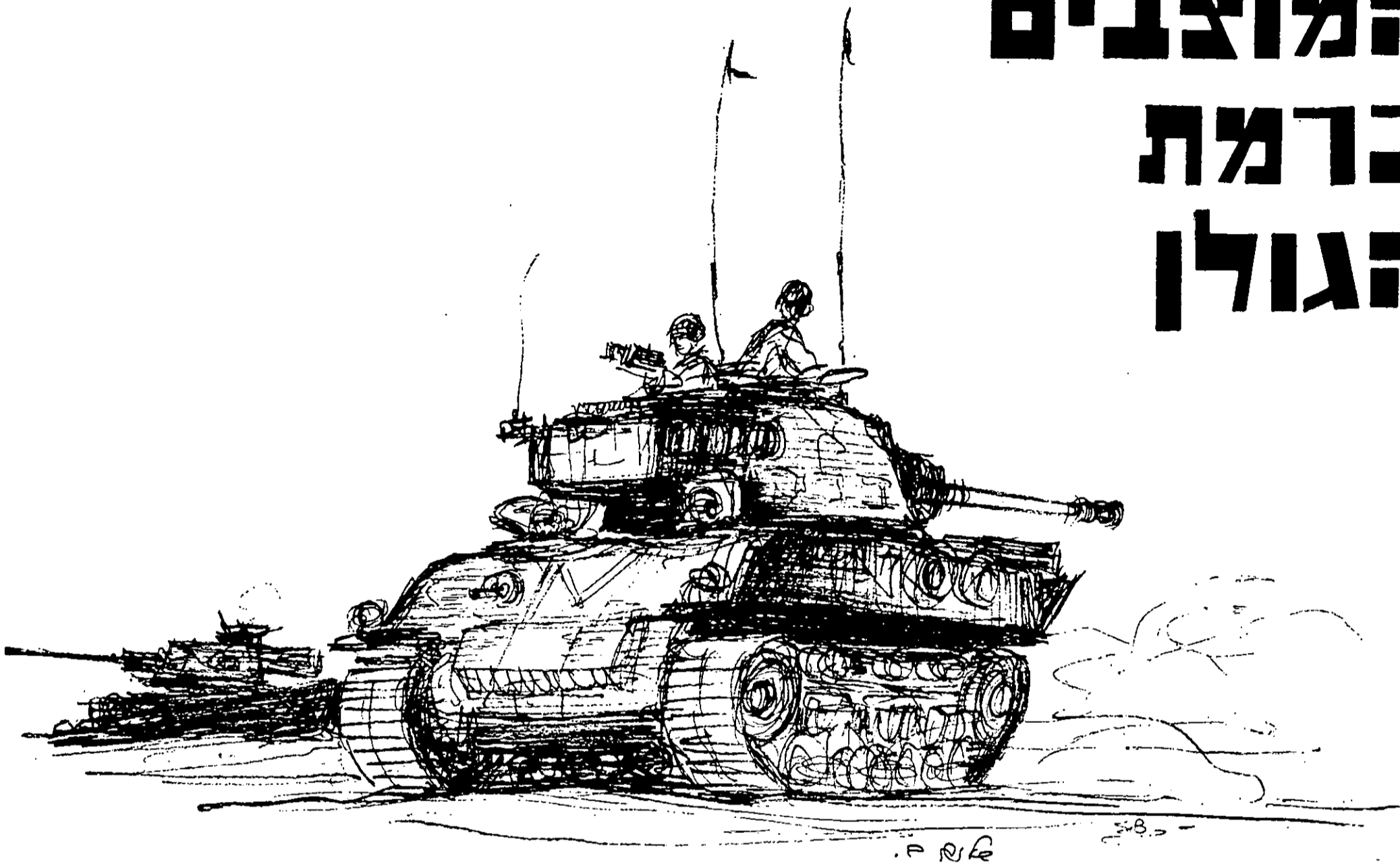
אופייני למצב התשיות. הוא סיפורו של גיא:
„...כאשר ניסו הטנקים המצריים מטיפוס „אס.יו.100” לפרוץ דרך כוחותינו, פקדתי על התותחן שלי לירות באחד מהם, שנע כ-400 מטרים לפנינו. אני זוכר כי לאחר כמה דקות התעוררתי בבהלה וצעקתי: „מדוע אינך יורה?” והוא ענה לי: „המפקד, יריתי שני פגזים והטנק בוער לפנינו!” מסתבר כי תוך-כדי מתן הפקודות נרדמתי לדקות אחדות ולא שמעתי יורה.”

מסכם סא"ל אברהם:

„בשל המלחמות שנפלו בחלקנו ליד המיתלה החמצנו את ההזדמנות ההיסטורית שהיתה לנו להיות ראשונים להגיע לתעלה דרך המיתלה.”

הבקעת המוצבים ברמת הגולן

מ. שריד

„בשעה מאוחרת אותו יום נפגשתי עם מפקדי היחידות. עתה הוסברה להם המשימה, נמסר להם מקומו של שטח הכינוס וכן הוסבר, כי החטיבה תיכנס להבקעה ללא היעצרות.

„בבוקר יום חמישי, ה־8.6 הצגתי את התכנית לאלוף הפיקוד, והוא אישרה.

„הכוח כולו התכנס בשטח־הכינוס, אך הפעולה לא בוצעה באותו יום. אותו ערב, בשעה 2200 נקראנו לקבוצת־פקודות נוספת במפקדת הפיקוד, ובה הסביר לנו האלוף את האפשרויות האלטרנטיביות לפעולותיהן של החטיבות.

„בלילה קידמנו את כוח הטנקים שלנו לשטח־כינוס חדש, אשר איפשר לנו יתר פיזור. בשעה 0900 לערך, ניתנה התיאור, היכון לתנועה, ובשעה 1000 — הפקודה: „פעל!“

„מייד עם קבלת הפקודה החל הכוח נע לאזורי ההמתנה, והתארגן, ללא קשיים, על הציר שיועד לו, בסדר התנועה הנכון. בראש נע כוח־טנקים א', שבפיקודו של אריה; אחריו — חבורת־הפיקוד הקדמית; אחריהם — כוח־טנקים ב', שבפיקודו של אמנון ולבסוף — כוח החרמ"ש, שבפיקודו של ק' בצירוף פלוגת טנקים.

לקראת הקרב

מפקד החטיבה, אל"מ אלברט, מספר:

„ביום רביעי, 7.6.67, בשעות אחר־הצהריים המאוחרות, התייצבתי בפני אלוף פיקוד הצפון. האלוף הבהיר לי, כי על חטיבתי הוטלה הבקעת מוצבי הרמה הסורית באיזור כפר־סולד—גבעת־האם ומזרחת, לעבר זעורה. קבוצת הפקודות אמורה היתה להתקיים אותו ערב.

„בקבוצת הפקודות הוכתבה המשימה למבצע: הבקעה — מזרחית לגבעת־האם — כיבוש מערך זעורה, התחברות לכביש מסעדה וכוננות להתקדמות לעבר קונייטרה. בתדריך שנערך לאחר מכן דנו בפרטי הביצוע. היה ברור כי הבקעת־יום תוכל להיעשות אם הכוח המוביל יהיה מורכב בעיקר מטנקים. בדיון נמסר לי, כי נוסף לכוחות החטיבה אשר כונסו לפעולה זו, יימצא תחת פיקודי גם כוח טנקים נוסף.

„סוכם כי למחרת, השכם בבוקר אערוך סיור בגזרה, כדי לאתר את תוואי־ההבקעה.

„מערכות“ 185—186, אוגוסט 1967

„משימתו של כוח־טנקים א' היתה כיבוש מוצבי נעמוש והשֹׁת־תלטות על השטח שמעל למוצבי זעורה. כוח־טנקים ב' אמור היה לכבוש את מוצבי זעורה העליונה ולהתחבר לכביש מסעדה. בהגיעו לכאן אמור היה לסיים את תפקידו במסגרת החטיבה. כוח החרמ"ש של ק' צריך היה לכבוש את מוצבי זעורה התחתונה. פלוגת־הסיור, למעט צוות מוקטן, שצורף לכוחו של אריה לצורכי ניווט, נועדה לאבטחת איזור הפריצה לעבר דרום. יחידת־ההנדסה נועדה לסייע לכוח־הטנקים בהכשרת ציר־ההבקעה, אם יתגלו בו קשיים.

„כאשר הגיעו הכוחות לאיזור גבעת־האם, שהמעבר בו הכרחי בציר צר זה, החלו הסורים בהפגזה ארטילרית כבדה על הגבעה ועל השדרה. כוח־הטנקים, שבפיקודו של אריה, החל בתנועה. ביקשתי מאלוף הפיקוד להנחית התקפת־אוויר על הארטילריה של האויב. הדבר נעשה, ואש הארטילריה נחלשה מפעם־לפעם אולם לא חדלה לחלוטין. אש זו אף שלא עצרה את התקדמותנו ולא האטה את קצב תנועתנו, גרמה לאבידות אחדות, ביניהן — מוש, סגנו הוותיק של ק'.

„בשעה 1130 דיווח אריה שעבר את הגבול, והכוח שבפיקודו המשיך בתנועה בתוך שטח האויב. כעבור זמן קצר כבש — נכון יותר, רמס — את מוצבי גור־אל־עסכר ונעמוש ואמור היה לעלות בתוואי (תוואי ולא דרך!) המוליך לכיוון צפון־מזרח. בשלב זה הובילו את הכוח — או נעו עמו — סיירים, בפיקודו של רס"ג רפי, מ"פ הסיור.

הסיירת מנווטת

מספר סגן ישראל, מ"מ בפלוגת־הסיור:

„הוטל עלינו לנווט את הכוח מגבעת־האם אל דרך הפטרולים של הסורים, לנוע על גבי דרך זו כ־1800 מטרים דרומה, ולפנות משם, בתוואי שסומן לנו במפה לכיוון צפון־מזרח, אל עבר זעורה.

„התקדמנו בגי'פ, בו ישבתי אני וסייר־נווט, בן הסביבה, שצורף אלינו כיוון שהכיר את השטח, ובזחל"מ בו ישבו המ"פ רפי ושלושה קצינים.

„בעליה לכיוון נעמוש נתקע הזחל"מ והטנקים עברו על פניו כשהגי'פ ביניהם. הקצינים שבזחל"מ ירדו ונעו ברגל עד נעמוש, ומכשיר־הקשר שהיה בזחל"מ נישא אתם על הגב. „אחרי שעברנו את נעמוש העלה אותנו הסייר־הנווט על תוואי שסבר כי הוא מוליך לזעורה, אולם לאמיתו של דבר הוליך לסייר־אדיב.

„המשכנו לנוע בין הטנקים עד סייר־אדיב, ושם הופגזנו וכן ניתכה עלינו אש־רובים בלתי מדוייקת. קפצנו מן הגי'פ וטי־הרנו את הבתים הקרובים לאורך הדרך. בשלב זה כבר נעו לפנינו כחמישה טנקים, ביניהם הטנק של אריה, מפקד כוח־טנקים א'.

„כשהגענו לחלק העליון של סייר־אדיב, ראינו שמוציאים את אריה מן הטנק שלו כשהוא פצוע בלסתו. רפי עלה על הטנק, ואני עליתי אתו וסייעתי לו ללבוש את האוזניות ואת מע־רכת־החזה. רפי הודיע, באמצעות הקשר, כי קיבל את הפיקוד על כוח־טנקים א'.

„קפצתי מן הטנק ושלחתי את הגי'פ שלי עם הנווט, אשר לא דייק בניווט, לפנות אחורה את אריה, שאיבד דם רב. חזרתי עמהם כברת־דרך, עד לתחילת הכפר סייר־אדיב. שם ירדתי והמתנתי, כדי לכוון את הכוח העולה, שכן היה מרחק ניכר בין טור הטנקים של כוח־טנקים א' לבין הכוח שנע אחריו, כשהגיע זחל"מ הפיקוד עליתי עליו ודיווחתי למח"ט על הטעות בניווט הטנקים.

שינוי בתכנית

ממשיך המח"ט:

„עם כיבוש מוצב נעמוש נוצר מגע־אש עם מערך סורי נוסף באיזור סייר־אדיב, והכוח של אריה, כוח־טנקים א', המשיך בקרב אל עבר מוצבי סייר־אדיב—קלעה. באותה עת בערך דווח לי כי אריה נפצע, וכי הכוח כולו מנהל קרב־אש עם מוצבי סייר־אדיב ועם מערך הנ"ט התחתון של קלעה.

„מ"פ־הסיור דיווח לי כי קיבל את הפיקוד על הכוח; אך לא חלפו שלוש דקות ושמעתי ברשת־הקשר את הודעתו של רפי: „מ"פ מוביל, קבל פיקוד". לאחר מכן נדם קולו.

„סגן נתי, מ"פ טנקים, קיבל את הפיקוד על הכוח, ובעזרת מפקדי־הפלוגות אילן ואפי, המשיך ללחום ללא הפסק דרך מערכי־נ"ט, ומול הטנקים ומערכי־החי"ר של קלעה התחתונה וקלעה העליונה — ולא ניתן היה להחזירו לציר המקורי.

„החלטתי לאפשר לו להמשיך להילחם, ולהפנות את כל יתר יחידות החטיבה מסייר־אדיב, בציר צינור־הנפט, צפונה — לעבר זעורה; לאחר כיבוש מוצבי זעורה העליונה לשוב בציר גבי־הרכס ולהתחבר עם הכוח בקלעה.

המ"פ מקבל את הפיקוד על כוח־טנקים א'

מספר סגן נתי, המ"פ המוביל:

„עברתי ראשון את קו־הגבול והובלתי אל מוצבי גור־אל־עסכר ונעמוש. מפקד הכוח, אריה, כיוון אותנו ודירבן אותנו אל עבר האש, אשר באה מקלעה. בעברנו בשטח, לא הבחנו בתוואי, בו היה עלינו לעלות שמאלה, לעבר זעורה. תחילה לא ידעתי שאני עולה לקלעה, אך כשירו עלינו — איתרתי, לפתע. עברנו את הכפר סייר־אדיב, מעל למוצבים הראשונים, בשביל מתפתל. בעטיין של הידיעות על מיקוש בצדי הדרך, לא התפרסנו כלל.

„משעברו הטנקים הראשונים את תחום־הבתים ספגנו מכת־אש חזקה. לא יכולנו לחזור, שכן נמצאנו על ציר אחד ויחיד, והכוח שמאחורינו דחף אותנו קדימה. כאן פגע פגז במדף־המפקד של הטנק שלי. והמדף, עם המפות שעליו, נעלמו.

„עקב החבטה והזעזוע נפסק הקשר. ערכתי חילופי־טנק עם אחד ממפקדי המחלקות, ונכנסתי לרשת. באותו זמן — על־כך נודע לי רק לאחר מכן — נפצע אריה, מפקד הכוח. אחר־כך שמעתי ברשת הקשר כי עלי לקבל את הפיקוד. אינני יודע מי שידר זאת.

הפגזת הרמה

„התקדמנו כשאלפרד מוביל, ואחריו נעו אפי, אלי ונחום. אחרי נחום נעתי אני, ואחרי ורדי ועוד טנק נוסף.

„נענו על ציר הדרך. כשהגענו לכפר נסע הטנק של אלפרד — לאחר שעבר מכשול כלשהו — בהילוך ראשון משך כל העת. שלושת הטנקים הראשונים נעו כשהם צמודים זה לזה, אף הם בהילוך ראשון. נחום, ורדי ואני פתחנו רווחים, שכן לא רצינו לנסוע בהילוך זה. אחר־כך התפרסנו לצד, נחום מימין ורדי משמאל.

„אותה שעה הודיע לי קצין האג"מ כי שבעה טנקים של האויב נעים על ציר־הכביש כתגבורת. רצייתי לתפוס במהירות את הרכס השולט, לפני שילכדו אותי בשטח הנמוך. בשעה זו כבר נמצאו שלושה מן הטנקים שלי, אשר נעו קדימה, כ־20 מטרים מן הכביש, בעוד שאנו נעים כ־40—50 מטר אחריהם. אז נפגע הטנק הראשון — והתלקח. אפי עקף אותו מייד, וגם הטנק שלו נפגע והתלקח. מייד אחריו נפגע גם הטנק השלישי, ממנו התאבך עשן ונשמעו אף התפוצצויות, אך לא היתה אש ממש.

„הקשר היה חלש במקצת. אני, אמנם שמעתי היטב, אך שני הטנקים שהיו עמי קלטו את דברי בקושי; לפיכך היה עלי להתקשר עמהם בדגלים ובצעקות, ועל־כן התקרבותי אליהם ככל האפשר. פקדתי על ורדי לעלות שמאלה בין הבתים, כדי לאכזר את מי שחיסל את שלושת הטנקים. הוא נע — וקיבל פגז. ראיתי את הצוות שלו קופץ החוצה, ואחר־כך התלקח הטנק. שבעת טנקי האויב נמצאו על הכביש מולנו. לא ראיתי את כולם — כי אם שלושה מהם בלבד: שני, אסיו־100 ו־טי־34' אחד. נחום ואני נכנסנו אל בין הבתים, ובי־קשנו סיוע אוירי.

„בשעה שעמדתי שם, ריכזתי סביבי את כל אנשי הצוותים אשר קפצו מן הטנקים שנפגעו. מסרתי לכל אחד מהם, עוזי ורימון, והוריתי להם לסרוק את הבתים, שהיו קרובים אלינו.

„משכתי את הכוח ימינה מן הציר, ומשראיתי שאיני נפגע ממוקשים — פרסתי את הכוח. שלחתי את אפי לרכס משמאל, שהיה גבוה, כדי שיאכן מטרות ויחפה עלינו בשטח הפתוח.

„רשת הקשר היתה אותה עת משותקת כמעט, כיוון שטנקים רבים ספגו פגיעות. ענו לי המ"פ אפי וסמ"פ מפלוגה אחרת — המ"פ שלו פונה דקות ספורות לפני־כן — וכן קצין־התותח־נים, אהוד. באותו זמן התחלתי להעסיק את היעד, קלעה, באש ארטילרית כשאני צופה את האש ומתקנה. התיקונים לא היו מקצועיים ביותר, אך הבינו אותי.

„אחר־כך קיבלתי כדור בראש, אך גיליתי זאת רק כאשר נפסק לי הקשר. בדקתי, והתברר כי דם שנזל מראשי גרם לקצר בקופסת־הבקרה במערכת־החזה. כן ספג הטנק באותה שעה פגז בדיפרנציאל, אשר שיתק את היגויו. הפגז נורה מתותח הנ"ט, שהיה מוצב בצפון היעד (היה שם צמד תותח־חים נ"ט, ואחר־כך התברר כי אחד מהם היה תותח דמה. אנו ירינו כל הזמן על הדמה, ורק לבסוף על התותח האמיתי ושיתקנוהו). הפעלתי את מדוכות־העשן, החלפתי שוב טנק עם מ"מ אחר, והחילתי מעביר את הכוח אל מעבר למחסום הנ"ט, הבנוי בצורת קוביות־בטון, שביניהן התפתלה הדרך. עשרה טנקים עברו את המחסום ונכנסו לשטח שבין מחסום־הנ"ט והכפר. מימין לדרך התפרסנו שלושה טנקים ואני במרכזם. הטנקים שמשמאל לדרך היו ברובם פגועים. הם הגיעו לכאן באורח־כלשהו, אך לא היו פרוסים בצורה מסו־דרת. עם זאת המשיכו לירות ולהילחם במשך כל העת. באותו זמן הוריתי לאפי לחזור אל הדרך ולהתקדם לעברנו. כן הוריתי כי כל הכשיר לפעולה ימשיך להתקדם על השביל, בעוד שהטנקים הבלתי־כשירים יחפו עליו. החילונו עולים על היעד — והסיוע הופסק.

קצין התותחנים מטוח

מספר סגן אהוד, קצין־התותחנים של כוח־טנקים א':

„משנתבקשתי על־ידי נתי להנחית אש על היעד, ביקשתי פגזי־זרחן, כדי שאוכל לזהות את פגזי הארטילריה ולהבחין ביניהם לבין פגזי הטנקים. נמסר לי כי נורו פגזים, אך לא זיהיתים. לבסוף זיהיתי פגזי־זרחן אחד, אשר נורה הרחק צפונית־מערבית מן המקום בו נמצאנו.

„איכנתי את מקומנו. דיווחתי על מצב כוח־טנקים א' — וקיבלתי כסיוע כוח ארטילרי ניכר.

„טיווחתי את אש המרגמות אל עבר המוצב הדרומי (הימני) אשר עליו בלט זרקור. לאחר־מכן בערכה הנחתה על היעד מצד כל הכוח הארטילרי — והוא שותק.

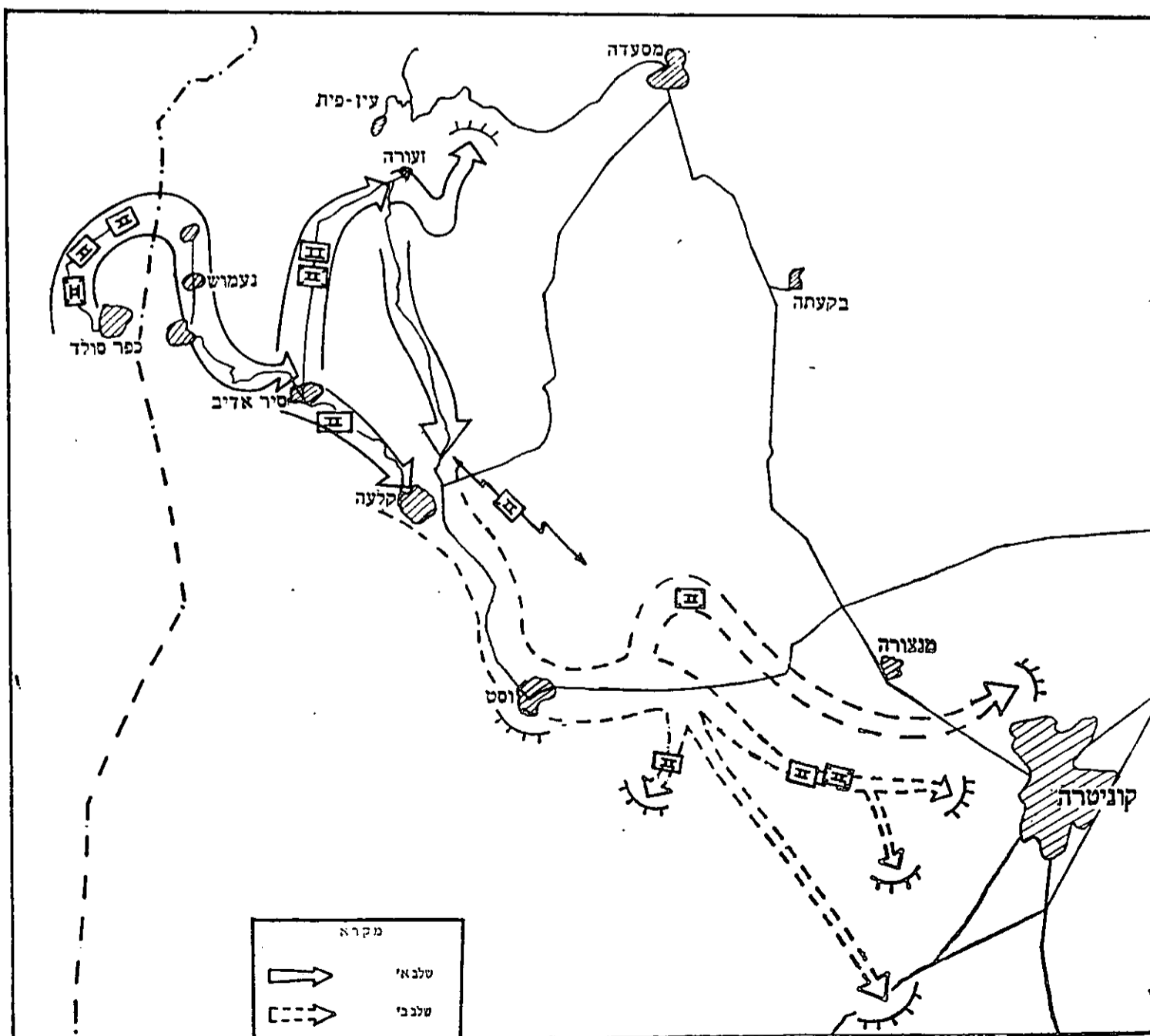
„העתקתי את אש התותחנים אל עבר קלעה. עתה היו מוצבי האויב מטווחים, ויכולנו להנחית עליהם אש ארטילרית ללא תצפית, על־פי דרישה.”

„אותה שעה הורה לי נתי להתקדם לעבר קלעה, בהודיעו לי כי ינוע אחרי.

„שבתי לדרך, עברתי את מחסום הקוביות ואת נתי. רציתי להתקדם בתוך הכפר במהירות, כשהכוח אחרי — אולם טנק שעמד מן הצד (אחרי-כך נודע לי שהיה זה הטנק של אלפרד) חזר לדרך ברגע שהתקרבותי אליו והחל לנוע לפני. הוא נע בהילוך ראשון ובתנועה אטית ביותר — ולא היתה לי כל אפשרות לעקפו. נעתי אחריו לאט, עם שלושה טנקים, כשאנו צמודים כמעט זה לזה. ניסיתי ליצור קשר עם הטנק המוביל — ולא עלה בידי. פעם ראיתי את ראשו של מפקד הטנק פונה לעברי, וסימנתי לו בדגל שיתקדם מהר יותר, אך הוא המשיך לנסוע בהילוך ראשון. לא רציתי לעקפו, שכן חששתי פן יינצר מצב בו ימצאו שלושה טנקים צפופים זה ליד זה, כמטרה עומדת לאש האויב.

„בנקודה העליונה של הכפר, ליד בניין אשר נראה כבית המועצה או המפקדה, נמצאה כיכר קטנה, אשר בה ניסיתי לעקוף את הטנק המוביל, ואז ראיתי אותו נפגע ומתחיל לבעור. הספקתי לעקפו כדי שנישליש, והרגשתי כי הטנק שלי נפגע אף הוא. המדף נפל על ראשי. הדפתי אותו — והוצאתי את הראש. ראיתי את השרשרת פרוקה וחשתי שה-טנק החל בוער. הוריתי לנהג לעצור ופקדתי על הצוות לנטוש את הטנק.

מפת הקרבות

ראיתי את אפי ועמו חמישה אנשים שוכבים בצד הטנקים הפגועים בתוך תעלה — ומסתתרים, שכן נורתה עליהם אש מנשק קל. הבחנו בתנועה לכיוונם מבין הבתים וירינו לעברה.

„המח"ט הודיעני כי הם מתקדמים לקראתנו מכיוון צפון, ויגיעו תוך זמן קצר. בשעה שקיימתי את הקשר עם המח"ט, חזרתי וביקשתי מטוסים. רגעים אלה, בהם ציפינו למטוסים, לא אשכח כל חיי.

„המטוסים הופיעו, אך לא הבדילו בינינו לבין הטנקים של האויב. נמצאנו בין הבתים, ולפיכך לא זיהו אותנו. המטוסים ירדו לשתי גיחות „על ריק“, ורק אז זיהונו וירדו על הטנקים של האויב. אינני יודע בדיוק את תוצאות ההפצה, אך ראינו שהטנקים שלהם התחילו להסתלק.

המתנה עם פצוץ

מספר אפי, מ"פ-טנקים:

„נתי קיבל את הפיקוד ואירגן את הכוח. יצרתי קשר אתו. היו עמי ארבעה טנקים, אשר עם כולם קיימתי קשר.

„משדיווח אילן כי הטנקים שלו נפגעים מצד שמאל, הורה לי נתי לתפוס את המוצב השמאלי. העליה למוצב היתה קשה למדי, ובמהלכה החלקנו אחורה במדרון התלול — אך לבסוף הגענו. המוצב היה נטוש, ראיתי בו תותח-נ"ט פגוע, אשר לעברו ירינו קודם לכן, וכן טנק, טי-34' נטוש אשר גם אליו ירינו, אך לא הבחנתי בו פגיעות.

„התפרסנו בעמדות ופנינו אל עבר קלעה. לא נורתה לעברי אש. התחלנו לאכזר מטרות בכפר. עתה התקל-קל התותח בטנק שלי, ולא הצלחתי לתקנו; ולפיכך ירינו עד סוף הקרב במק-לעים בלבד. זיהיתי שם טנק אחד וציננתי לאחד הי-טנקים שלי לטפל בו. הוא ירה, וכן ירה לעברו גם הטנק השלישי — ובסופו של-דבר נפגע טנק האויב וניצת.

„לא זיהינו טנקים נוספים בכפר. מכל מקום, ירינו מנשק קל לכל מקום בו נראתה תנועה.

„ראיתי את הטנקים הרא-שונים שלנו עוברים את מחסום הקוביות, וכאשר נפגע הטנק הראשון, נדמה היה לי כי הבחנתי בהבהק של ירי נ"ט ממוצב ש-מימין לדרך. היתה זו מח-פורת מבוצרת.